

Advies van het Europees Comité van de Regio's over de versterking van het lokaal bestuur en de representatieve democratie via nieuwe instrumenten op het gebied van digitale technologie

(2021/C 37/08)

Rapporteur: Rait PIHEL GAS (EE/Renew Europe), voorzitter van de gemeenteraad van Järva

BELEIDSAANBEVELINGEN

HET EUROPEES COMITÉ VAN DE REGIO'S

1. merkt op dat staten en overheden op alle niveaus met steeds complexere en ongekende uitdagingen worden geconfronteerd, variërend van globalisering, economische ontwikkeling en de gevolgen van technologie, klimaatverandering en demografische veranderingen tot veiligheid, desinformatie, gezondheidskwesties en radicalisering.
2. Verheugend is de beleidsprioriteit van de Europese Commissie, “Een Europa dat klaar is voor het digitale tijdperk”, alsook de oproep van Commissievoorzitter Von der Leyen om de transitie naar een digitale wereld op basis van de sterke punten en waarden van Europa te bevorderen. Het CvdR onderschrijft de beleidsprioriteit “Een nieuwe impuls voor Europese democratie” en is ingenomen met de inzet van de Commissievoorzitter voor een grotere democratische participatie en transparantie in de besluitvorming van de EU.
3. Het CvdR verwelkomt de inzet van de Europese Commissie voor de groene en digitale transitie, tot uiting komend in haar nieuwe voorstel voor een meerjarig financieel kader 2021-2027, en de toewijzing van 8,2 miljard euro aan het programma “Digitaal Europa” ⁽¹⁾.
4. Het CvdR steunt het voorstel van het Europees Parlement om als onderdeel van zijn standpunt van 15 januari 2020 over de conferentie over de toekomst van Europa “digitale verandering” als beleidsprioriteit op te nemen. Het onderschrijft het standpunt van het Parlement, namelijk dat de deelname van burgers aan de conferentie en het overleg moet worden georganiseerd “met behulp van de meest efficiënte, innoverende en geschikte platforms, met inbegrip van online-instrumenten, [...] om te garanderen dat elke burger [...] zijn zeg kan doen”. De conferentie moet dienen als proeftuin voor de uitwerking van een zekere vorm van gestructureerde en permanente dialoog met de burgers over EU-aangelegenheden, die in hoge mate afhankelijk zal zijn van digitale middelen en innovatieve processen, niet in de laatste plaats gezien de beperkingen die de COVID-19-pandemie oplegt.
5. Het CvdR bekrachtigt zijn standpunten ter zake uit eerdere adviezen:
  - Advies *Bevordering van innovatie in de overheidssector via digitale oplossingen vanuit lokaal en regionaal perspectief*, goedgekeurd tijdens de CvdR-zitting van 30 november 2017 ⁽²⁾. Het CvdR beschouwt digitalisering van de overheid als een manier om de burgers betere diensten te bieden en benadrukt dat de lokale en regionale overheden een belangrijke rol moeten spelen bij de modernisering van de overheidssector. De overheid wordt verzocht een innovatiebeleid te voeren dat uitgaat van de behoeften van de gebruikers en dat alle burgers en bedrijven zonder onderscheid toegang verschaft tot digitale diensten. Verder zij de noodzaak benadrukt om samen te werken en goede praktijken tussen overheden en over de grenzen heen uit te wisselen.
  - Advies over *het Actieplan inzake e-overheid 2016-2020*, goedgekeurd tijdens de CvdR-zitting van 11 oktober 2016 ⁽³⁾. Het Comité verwelkomt het principe van “digital by default”, d.w.z. dat overheidsdiensten hun diensten standaard digitaal leveren, en pleit voor maatregelen op lange termijn ter bevordering van digitale geletterdheid om ervoor te zorgen dat meer mensen gebruik kunnen maken van de digitale infrastructuur en de vereiste vaardigheden verwerven om ten volle te profiteren van de mogelijkheden die digitalisering biedt. Het CvdR wijst erop dat transparante overheidsdiensten die gegevens en diensten op een open en veilige manier verstrekken van belang zijn voor meer transparantie en efficiëntie,

⁽¹⁾ De EU-begroting als drijvende kracht achter het herstelplan voor Europa (COM(2020) 442 final).

⁽²⁾ COR-2017-03529-00-00-AC-TRA (PB C 164 van 8.5.2018, blz. 34).

⁽³⁾ COR-2016-02882-00-00-AC-TRA (PB C 88 van 21.3.2017, blz. 54).

maar wijst er tegelijkertijd op dat bepaalde soorten informatie en persoonsgegevens een hoog beschermingsniveau vereisen. Voorts stemt het CvDR in met het principe dat overheidsdiensten hun digitale dienstverlening standaard over de grenzen heen moeten leveren en benadrukt dat lokale en regionale overheden, vooral in grensregio's, een belangrijke rol kunnen spelen bij het in kaart brengen en ontwikkelen van relevante, effectieve en naadloos aansluitende grensoverschrijdende diensten.

— Advies over *Een nieuwe agenda voor vaardigheden voor Europa*, goedgekeurd tijdens de CvDR-zitting van 7 december 2016⁽⁴⁾. Het CvDR dringt aan op investeringen in digitale vaardigheden en de overdracht daarvan en beschouwt digitalisering als een kans om veel onderwijsvraagstukken aan te pakken.

6. De digitale transformatie moet niet bewerkstelligd worden met behulp van de technologie; veeleer moeten veranderingen gebaseerd zijn op de behoeften en verwachtingen van de burgers, waarvoor de meest transparante, inclusieve, gebruiksvriendelijke, veilige en kosteneffectieve voorzieningen moeten worden ontwikkeld. Dit betekent dat de nieuwe uitdagingen ook op lokaal en regionaal niveau veranderingen vergen, waarvan de uitvoering niet in de laatste plaats afhangt van het vermogen om deze behoeften te herkennen en ook van de bereidheid om de meest geschikte veranderingen door te voeren. In een moderne democratie is het niet voldoende om op gezette tijden de representatieve democratie haar werk te laten doen. De leden van de gemeenschap, belangengroepen en organisaties moeten voortdurend worden betrokken. Inclusie en participatie leiden tot betere beslissingen, versterken de democratie, het gemeenschapsgevoel en de bereidheid om een persoonlijke bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de regio.

7. De traditionele banden tussen burgers en politici veranderen ingrijpend, maar tegelijk ontstaat er een nieuw digitaal politiek toneel, waar nieuwe digitale technologieën kunnen bijdragen aan het vinden van nieuwe oplossingen en antwoorden op uitdagingen, aan het bevorderen van innovatie en economische groei, aan betere openbare diensten, aan ruimere en nieuwe vormen van burgerparticipatie, aan beter lokaal bestuur en aan het aanvullen en versterken van de democratie.

8. Democratische processen moeten evolueren, zich aanpassen aan veranderingen en moeten de mogelijkheden aangrijpen die worden geboden door nieuwe digitale technologieën en ICT-instrumenten, die het potentieel hebben om de kwaliteit van de besluitvorming te verbeteren, inspraak, de communicatie en de dialoog alsmede actief burgerschap en politiek engagement te bevorderen, de transparantie en de verantwoordingsplicht te vergroten en de legitimiteit van ons democratisch systeem te versterken.

9. De toepassing van e-oplossingen in lokale en regionale overheden is een uitstekende gelegenheid om de burgers op efficiënte wijze hoogwaardige openbare diensten aan te bieden. Alleen al het invullen van elektronische formulieren bespaart burgers en overheden tijd, zodat personeel meer tijd en aandacht kan besteden aan andere administratieve taken. Bovendien stellen de verschillende elektronische toepassingen de leden van de gemeenschap in staat om aan het besluitvormingsproces deel te nemen en om de politiek in hun regio in real time te volgen.

10. “Digitale transformatie” kan het best worden bereikt op het niveau van de lokale en regionale overheden. Het gebruik van nieuwe digitale technologieën biedt nieuwe mogelijkheden voor overleg en participatie en maakt het mogelijk om hoogwaardige informatie te verstrekken, de respons van het publiek te analyseren, afgelegen gebieden en de meest achtergestelde burgers te bereiken, rekening te houden met de vaardigheden, kennis en deskundigheid van de burgers en samen met hen beleid te ontwikkelen dat hun behoeften en verwachtingen recht doet.

11. De lokale en regionale overheden worden aangemoedigd om de digitale veranderingen te omarmen en het potentieel van de digitale technologieën ten volle te benutten om de deelname van de burgers aan het beleid en de besluitvorming verder te vergemakkelijken. Dit moet worden bereikt door gebruik te maken van nieuwe digitale technologieën, de transparantie, inclusiviteit en het reactievermogen van het besluitvormingsproces te verbeteren en het voor goed bestuur vereiste vertrouwen en dialoog op te bouwen. Dit moet noodzakelijkerwijs gepaard gaan met het aanleren van digitale vaardigheden.

12. Het is van belang om in de besluitvorming rekening te houden met de bijdragen van de burgers en deze dienovereenkomstig te volgen. Gebrek aan openheid van de kant van de besluitvormers leidt tot teleurstelling en wantrouwen. Het CvDR merkt op dat het vertrouwen van de burgers in de autoriteiten van fundamenteel belang is voor een goed functionerende lokale democratie.

⁽⁴⁾ COR-2016-04094-00-00-AC-TRA (PB C 185 van 9.6.2017, blz. 29).

13. Burgerparticipatie moet gebaseerd zijn op effectieve en niet-discriminerende toegang tot informatie en kennis. De digitale kloof moet worden verkleind en mensen moeten via opleiding en voorlichting worden gekwalificeerd. Dit omvat de overdracht van digitale en mediageletterdheid, voorrang voor digitale opleidingsprogramma's voor alle leeftijdsgroepen, met speciale aandacht voor ouderen en andere kwetsbare of gemarginaliseerde groepen, en het uitbreiden van het opleidingsaanbod tot het platteland en afgelegen gebieden.

14. Jongeren moeten bij het openbare leven worden betrokken. De nieuwe digitale generatie beschikt over de nodige vaardigheden op het gebied van zowel technologie als media. Volgens het CvdR is het gebruik van nieuwe digitale technologieën in de politieke en besluitvormingsprocessen een doeltreffend middel om hun betrokkenheid en participatie te bevorderen.

15. De digitale transformatie vergt forse middelen. Alle overheids- en administratieve niveaus worden verzocht om hiervoor voldoende financiële, personele en opleidingsmiddelen ter beschikking te stellen en, met name in afgelegen, plattelands- en structureel zwakke gebieden, te zorgen voor een snelle digitale infrastructuur die voor iedereen toegankelijk en betaalbaar is, ook voor mensen met een handicap en voor ouderen. Het CvdR herhaalt in dit verband dat de term "digitale cohesie" een belangrijk aanvullend aspect is van het gangbare concept van economische, sociale en territoriale cohesie, zoals dat in het EU-Verdrag omschreven is ⁽⁷⁾.

16. Digitale technologie is gebaseerd op het gebruik van gegevens, mogelijk gemaakt door het verzamelen en genereren van gegevens; daarom verlangt het CvdR dat het recht op privacy en gegevensbescherming wordt geëerbiedigd. Er moeten niet meer persoonsgegevens worden opgevraagd en verwerkt dan relevant en noodzakelijk is voor het doel in kwestie. De bescherming en de veiligheid van de internetomgeving en digitale diensten moeten worden bevorderd en de burgers moeten naar behoren worden geïnformeerd over wat er met hun gegevens gebeurt, over welke relevante veiligheidsmaatregelen zijn genomen en welke deugdelijke rechtsmiddelen er zijn in geval van schending van deze rechten, inclusief een solide Europees rechtskader, om wantrouwen en ontevredenheid van de burgers te voorkomen. Het CvdR benadrukt in dit verband de noodzaak om gebruik te maken van kunstmatige intelligentie, zodat deze op de mens gericht blijft en wordt gebruikt op een manier die slim burgerschap en een open bestuur bevordert en zo de democratie versterkt.

17. Socialemediaplatforms vergemakkelijken de verspreiding van desinformatie, verkeerde informatie en haatdragende taal, wat de democratie en het vertrouwen in overheidsinstellingen kan ondermijnen. Het CvdR eist een sterkere inzet bij het aanleren van digitale vaardigheden en moedigt lokale beleidsmakers aan om gebruik te maken van bestaande digitale instrumenten, onlineplatforms en media om te communiceren en een positieve dialoog aan te gaan met burgers en andere belanghebbenden.

18. Het is belangrijk dat lokale en regionale overheden geschikte eigen digitale kanalen gebruiken om de communicatie met de burgers interactiever en sneller te laten verlopen teneinde te garanderen dat de verstrekte informatie betrouwbaar is en relevant voor de lokale en regionale behoeften.

19. Afgezien van de ingrijpende gevolgen van digitalisering voor het sociale leven en de werkomgeving van mensen, het onderwijs of de cultuur, om er maar een paar te noemen, heeft de COVID 19-crisis de aandacht gevestigd op het belang van op feiten gebaseerde en actuele informatie en op het belang van de communicatiekanalen die deze verspreiden. Het is ook duidelijk geworden dat lokale en regionale overheden en burgers met elkaar in contact moeten kunnen treden en dat er passende digitale instrumenten moeten zijn om desinformatie en verkeerde informatie aan te pakken. Deze instrumenten moeten te allen tijde de onbeperkte uitoefening van de vrijheid van meningsuiting eerbiedigen.

20. De aandacht moet uitgaan naar gelijke en onbelemmerde toegang tot digitale diensten.

21. De jonge "digitale generatie" is een van de belangrijkste doelgroepen voor desinformatie en haatzaaiende taal; het CvdR vreest dat hun zeer intensieve gebruik van sociale media, een gebrek aan kritische mediacompetentie, vooral bij mensen met een lager opleidingsniveau, samen met het creëren van homogene opiniebubbels (echokamers), aangemoedigd door de sociale media, jongere gebruikers nog kwetsbaarder kunnen maken voor politieke manipulatie. Daarom moet er gebruik worden gemaakt van digitale technologische instrumenten die niet alleen gebruiksvriendelijk zijn, maar ook begrijpelijk en aantrekkelijk — zowel wat betreft inhoud als presentatie — en die zijn aangepast aan de sociale en digitale vaardigheden van jongeren, met het oog op een groter kritisch bewustzijn van de risico's en mogelijkheden van nieuwe media en digitale technologie.

⁽⁷⁾ CvdR-advies over "Digitaal Europa voor iedereen: slimme en inclusieve oplossingen in de praktijk" (COR-201903332) (PB C 39 van 5.2.2020, blz. 83).

22. De COVID 19-crisis heeft aangetoond hoe belangrijk telewerken kan zijn. De lokale en regionale overheden worden aangemoedigd om na te denken over manieren om hun eigen regelgeving inzake telewerken uit te breiden.
23. Het CvdR bepleit opnieuw nauwe samenwerking en uitwisseling van goede praktijken tussen alle bestuursniveaus om beter gebruik te maken van de digitale transformatie in steden of deze verder te verspreiden. Het prijst de vele nationale, regionale en lokale voorbeelden die aantonen hoe digitale instrumenten de participatiedemocratie zouden kunnen dienen.
24. De invoering van nieuwe technologische oplossingen wordt verder bemoeilijkt door het gebrek aan de nodige kennis en vaardigheden op het niveau van de overheid, die zou kunnen profiteren van het gebruik van digitale middelen. Het is dan ook zinvol om eerst de balans op te maken van de in de lokale en regionale overheden beschikbare digitale vaardigheden, en vervolgens de technologische tekortkomingen in en tussen de verschillende overheden in kaart te brengen en de bijbehorende behoeften vast te stellen, waarbij een onderscheid moet worden gemaakt tussen proces en technische oplossing. Verder moet de compatibiliteit (interoperabiliteit) van de verschillende gegevensreeksen en databanken gegarandeerd zijn.
25. Belangrijk zijn onlinehulpmiddelen voor een vlottere ontwikkeling van partnerschappen tussen lokale en regionale overheden in de EU, alsook tussen deze overheden en hun partnerlanden. Een geactualiseerd Europees onlineportaal voor decentrale samenwerking zou een aanzienlijke meerwaarde bieden door contacten en de uitwisseling van goede praktijken te vergemakkelijken. Het CvdR verklaart zich bereid om met de Europese Commissie samen te werken bij de ontwikkeling van een dergelijk digitaal instrument.
26. Het CvdR verwacht dat de invoering van verschillende digitale oplossingen door lokale en regionale overheden, die tot aanzienlijke, eenmalige investeringsbehoeften kan leiden, onderdeel zal zijn van de algemene overwegingen van de nieuwe EU-begroting in het kader van de digitale transformatie.
27. Het CvdR onderschrijft het standpunt van de vereniging Civic Tech Europe (ACTE) van maart 2020, waarin wordt gesteld dat de diversiteit aan bedrijfsmodellen op het gebied van civiele techniek de sleutel is tot snelle burgervriendelijke oplossingen, en deelt de zorg dat de lokale en regionale overheden in de Europese Unie niet altijd gemakkelijk toegang hebben tot deze instrumenten, omdat ze vaak worden ontwikkeld als "software as a service" (SaaS)-platformen⁽⁶⁾, op basis van abonnementen.
28. Het CvdR stelt voor dat het maatregelen uitwerkt om lokale en regionale overheden te motiveren en hun erkentelijkheid te tonen opdat zij zich nog meer voor de beginselen van open en inclusief bestuur inzetten. Dit zou in de toekomst een nieuw kwaliteitscriterium kunnen opleveren om de mate van democratie in lokale gemeenschappen te meten en goede praktijken uit te wisselen.
29. In heel Europa zouden middelen ter beschikking moeten worden gesteld om de digitale en mediageletterdheid van de burgers te verbeteren door middel van onderwijs- en opleidingsprogramma's voor de verschillende onderwijsniveaus, alsook voor het personeel en de ambtenaren van de lokale en regionale overheden, teneinde hun vaardigheden en kennis van de mogelijkheden voor het gebruik en de toepassing van moderne digitale oplossingen te vergroten.
30. De lokale en regionale overheden zouden in alle fondsen en programma's voorrang moeten geven aan de invoering van digitale instrumenten.
31. Het CvdR pleit voor financiering van digitale onderwijsinstrumenten en -apparatuur om in heel Europa gelijke toegang tot kwalitatief hoogstaand digitaal leren en lesgeven te waarborgen.
32. Indien nodig moeten de subsidiabiliteitscriteria worden herzien, zodat de lokale en regionale overheden nieuwe digitale oplossingen en platforms op een eenvoudigere en meer economische wijze kunnen invoeren, met inbegrip van de toegang tot EU-financiering voor SaaS-platforms.

Brussel, 10 december 2020.

De voorzitter
van het Europees Comité van de Regio's
Apostolos TZITZIKOSTAS

⁽⁶⁾ Standpuntnota, Association Civic Tech Europe (ACTE), maart 2020.